

ספר
עוללות אפרים

מאת

מוהר"ר שלמה אפרים בן מוהר"ר אהרן זצ"ל
איש לונשטיץ

בעל הכלי יקר עה"ת ועוד ספרים רבים

כרך ראשון

חלק ראשון ושני

דברי מבוא

מאת הרב בצלאל לנדוי

נדפס מחדש באותיות מאירות עינים, בתוספת תיקוני דפוס רבים שנפלו בדפוסים קודמים,
מפתחת המסודרים לפי נושאים שונים בשנת תשמ"ט לפ"ק

ועתה נדפס במהדורה חדשה

בתוספת מראה מקומות בתוך הספר על התנ"ך והש"ס ומדרשים
וכן מפתחות על הש"ס בבלי ירושלמי בסוף הספר
נערכו ונסדרו ע"י הרב מיכאל זריהן שליט"א

עיה"ק ירושלים ת"ו

תשנ"א לפ"ק

ספר

עוללות אפרים

* אשר חיבר שר התורה, יושב בשבת תחכמוני,
ראש המדברים בכל מקום, נודע בשערים לשם ולתהלה
ולתפארת, רועה ישראל כבוד מעלת הגאון הגדול
מוהר"ר שלמה אפרים בן מוהר"ר אהרן זצ"ל
איש לונשטיין

* והוא דרוש כולל כל הנהגת האדם מיום צאתו לאויר העולם עד יום שובו לעפרו, והוא
מוסר נחמד על פי כוונות כוללות על דרך מדרשי רז"ל המדברים מענין מועדי ה': פסח,
ספירה, שבועות, סוכות, ראש־השנה, יום כיפור, שבת, חנוכה ופורים. דרשות כוללות
חתגים לימי חתונתם, על המילה, פדיון הבן ובר מצוה. ועל שלשה עמודים: תורה, עבודה
וגמילות חסדים. הספד ברי"מין. רמזים על הגאולה העתידה באשר הם בכל נביא ונביא
נאמרים. ופירוש נאה על מאמרי רבה בר בר חנה.

חלק ראשון

דברי מוסר שהמשכיל צריך ליתן כנגד עיניו בכל
יום ובכל עת ובכל שעה, לעורר לב כל ישן ונרדם
אשר לא שם אל ליבו מה תהא באחרית

חלק שני

דברי מוסר הבאים מומן לזמן,
והם סודות הרמזות במועדים

* נוסח השער מרפוס י"ט

עיה"ק ירושלים תובכ"א
תשנ"א לפ"ק

במתח הספר

הספר אשר לפניכם "עוללות אפרים" הוא מספריו הבולטים של רבי שלמה אפרים איש לונטשיץ, מחבר ספר "כלי יקר" על התורה. ספרים מספר חיבר בהלכה ובאגדה בדרוש ובמסר וכולט ביניהם הספר שלפניכם "עוללות אפרים" – כולל דרשות לכל ימות השנה וכן להודמנות של שמחה.

בהקדמתו לספר הוא מסביר כי חיבר את הספר בשביל "אנשי אמת דורשי ה' בו ימצאו קודת רוח, חכמה וידאת ה' לדרוש בעת רצון ולדבר טוב על ישראל דבר בעתו". והספר מקיף את ההורכה להנהגת האדם. מיום צאתו לאור העולם עד יום שובו לעפרו.

* * *

עיסתו עמדה בעיר לונטשיץ אשר בפולניה בראשית המאה הרביעית לאלף השישי, ובנערותו למד בבית מדרשו של מהרש"ל מלובלין. בספרו "עיר גבורים" הוא מכנה אותו "סורי מנחתו כבוד", וכן הוא משבח אותו בהסכמתו לספר "ים של שלמה" – "התנא דאורייתא הנאון הגדול מוהרש"ל, אשר כמעט כל הגדולים בזמנינו הם תלמידיו, וממיימיו הם שותים".

עם הולדתו נקרא בשם שלמה. בוקנותו בשנת שס"א, נפל למשכב בחולי מסוכן, ואז הוסיפו לו את השם אפרים, ומעתה נקרא בשני השמות "שלמה אפרים".

בימים ההם נוד נוד לחבר את החיבור "כלי יקר" על התורה, וכדברי החיד"א ב"שם הגדולים" הוא "ספר נחמד וחשוב לאמיתתה של תורה".

בשנות נערותו התפרנס ממסחר ולא שימש בשום תפקיד צבורי, אולם כבר בימים ההם ללא כל אצטלא נחשב על הצבור כדרשן בעל כשרון גדול, מקרוב ומרחוק היו פונים אליו ומזמינים אותו להשמיע את דברותיו הנעימות, שמו הגיע למרחוק ומהעיירה הקטנה ירוסלאב, קהילת רבנותו הראשונה, נתעלה לשמש כמגיד מישרים.

מצורתו היתה פרושה למרחוק, וקהילות רבות הזמינו אותו להופיע אצלו על מנת לדרוש רבנים, וכדבריו בהקדמתו לספרו "שפתי דעת" (פראג ש"ע) "בראותי תהפוכות הדור חרה לי ולא אוכל להתאפק" ולא הסתפק בכך אלא שהביא את דרשותיו לדפוס בספריו אשר השאיר אחריו ברכה.

מעמדו בין ראשי "ועד ארבע הארצות"

גדול בתורה היה ונוסף על נועם לשונו, שבו ריתק את קהל שומעיו, עלה ונתעלה במעלות התורה עד שנקרא להימנות עם הרבנים שהיו מחכנסים במסגרת "ועד ארבע הארצות", המוסד התורני העליון של יהדות אירופה המזרחית.

סמכותו של "ועד ארבע הארצות" בימים ההם היתה מקיפה ביותר, והחלטות הועד היו תקיפות בחמש הארצות: פולין גדול, פולין קטן, רוסיה, ליטא וואלין – חבלי הארץ שבהם התרכז רוב מנינו ורוב בנינו של הישוב היהודי באירופה המזרחית.

בשנת שמי"ח, והוא עודנו צעיר לימים, כאשר "ועד ארבע הארצות" פירסם כרוז להימנע מהוצאת לעז על משפחה מפורסמת, נענה ר' שלמה אפרים לקריאה וב"עיר גבורים" (פרשת מצורע) כלולים דברי תוכחתו כנגד המשמיצים.

